

O pravnih učinkih ustavitve glede izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice.

Leta 1899.¹⁾ sem iz §-a 39 izvrš. r. izvajal posledico, da se da potom ustavitve, odnosno na podlagi pravomočnega ustavitvenega sklepa izknjižiti prisilno osnovana in vknjižena zastavna pravica brez izknjižbene pobotnice. Vsled vpliva prejšnjih zakonov in starih izvršbenih načel moja novost sicer ni našla pritrčila povsod, toda sedaj stoji v teoriji in praksi, kolikor je meni znano, neoporečno. Tudi Neumann je v svoji pozneje izišli knjigi (System der Executionsordnug 1900, Manz) prišel do enakih posledic (str. 420). Mojo prvotno navedeno razpravo pa je treba nekoliko dopolniti. V začetku veljave novega izvršilnega reda je bilo sporno vprašanje, ali se da samostojna, posebna izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice samostojno ustaviti, a sedaj je, mislim, neoporečno rešeno v pritrjevalnem zmislu, in se v tem pogledu lahko sklicujem na svoje takratne razloge. Samo nekaj naj poudarjam.

Ustavitev te izvršbe omogočuje razen njene samostojnosti predvsem njena dvojna narava, ki je 1. zavarovalna (zemljiškoknjižna) in 2. izvršilna.

Ustavitev te izvršbe izhaja najprej iz stvarnih in logičnih razlogov, kajti po nedvomnem začetnem besedilu §-a 39 izvrš. reda se da in mora dati vsaka začeta izvršba brez izjeme ustaviti, in sicer tako dolgo, dokler trajajo izvršilna dejanja. Vsled tega in izrečnega zakonovega določila, da je ob ustavitvi po §-u 39 izvrš. r. h k r a t u razveljaviti vsa izvršilna dejanja, je tudi prisilno osnovano in vknjiženo zastavno pravico vsakokrat in vselej moči izknjižiti na podlagi pravomočnega, to izvršbo zadevajočega ustavitvenega sklepa.

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik« št. 4, 5 in 6 ex 1899.

Pač pa je mogoča pri tej izvršbi samo takozvana popolna ustavitev. Ustavitev po §-u 200³ izvrš. reda je že po svojem besedilu in po svoji stvarnosti izključena in sicer zaradi zavarovalnega (zemljiškoknjižnega) značaja te izvršbe. Kdor je dosegel izvršbo s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, ne more te izvršbe — sodno ustaviti za 6 ali več (§ 39⁶) mesecev tako, da bi ostala zastavna pravica vknjižena. Dotična »ustavitev« izvršbe mora ostati veljavna med strankama tolikanj, da zahtevajoči upnik za dovoljeni čas ne more in ne sme začeti kake druge izvršbe. Tak predlog, ker je nejasen, sodišče da potom zaslišanja strank popraviti ali ga pa odkloni. Če pa gre za resno ustavitev, mora ista biti predlagana kot končna in mora imeti za posledico razveljavljenje, to je izknjižbo zastavne pravice. Začasne ustavitve predmetne izvršbe ni stvarno treba zahtevajočemu upniku, niti zavezancu.

V svoji tozadevni razpravi sem izvajal realnoknjižne posledice le omejeno, namreč tako, da je vsled ustavitve moči izknjižiti ali razveljaviti ona opravljena izvršilna, tukaj zemljiškoknjižna dejanja, ki so nastala vsled izvršbe. Kajti po logičnem načelu se da izvršilnim potom razveljaviti samo to, kar je po izvršilnem potu nastalo, in ustavitev izvršbe in njene posledice naravno ne morejo segati čez izvršilne meje. Po mojih izvajanjih je torej bilo moči potom ustavitve izknjižiti zgolj prisilno osnovano in vknjiženo zastavno pravico in oziroma zaznambo izvršljivosti terjatve (§ 89 ib.), a je morala nedotaknjena ostati poprejšnja pogodbeno zastavna pravica.

Svojčas sem se moral zadovoljevati z dokazom, da se potom ustavitve sploh da tudi izknjižiti izvršilna zastavna pravica, a še to je šlo težko. Sedaj pa izvajam še nadaljnje posledice ustavitve.

Težavo dela le pravna konstrukcija zaradi načela, da je samo izvršilna dejanja moči razveljaviti potom ustavitve izvršila. Svojo pravno konstrukcijo opiram ravno na že omenjeno dvojno naravo izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, namreč na zavarovalno (zemljiškoknjižno) in njeno izvršilno naravo. Posebni učinki izvršilne narave te izvršbe so predvsem ti, da ona daje upniku značaj zahtevajočega upnika in sicer trajni značaj, ki traja tako dolgo, kolikor izvršilna zastavna pravica

sama. V dokaz tega naj se sklicujem samo na besedilo napisov k §-om 87—96 izvrš. r. (Naslov: Izvršilo na nepremično imovino. Prvi razdelek: Prisilna osnova zastavne pravice), na besedilo dotičnih §-ov samih in slednjič na izrečno imenovanje upnika zahtevajočim upnikom v začetku §-a 96 izvrš. r. (»Kadar je zahtevajoči upnik dosegel večjo varnost«). Opozarjam dalje na dejstvo, da je to izvršbo predlagati in dovoljevati kakor vsako drugo za izterjavo izvršljive terjatve (glej obrazec št. 112, 113, dočim imata obrazca 110, 111 besedilo: zaradi terjatve(?)). Dosegši značaj zahtevajočega upnika pa je dosegel tak upnik nasproti samemu knjiž. upniku mnogo predprav, kakor: pravico do stroškov prijave; pravico do plačila v gotovini brez posebne zahteve (§ 171² izvrš.r.); pravico do stroškov ugotovitve bremenskega stanu¹⁾; neposredno sodno pristojnost za daljnjo zemljiško izvršbo in neposrednost izvršbe proti vsakemu novemu lastniku § 88² izvrš. r.

Pravna in stvarna veljava izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice je torej mnogo večja in obsežnejša, nego veljava proste pogodbene zastavne pravice, ki je samo zavarovalna (knjižna). Da pa dobi zahtevajoči upnik pri tej izvršbi trajno pravico zahtevajočega upnika, to je posledica trajne zavarovalnosti te izvršbe. Ako torej upnik, ki ima svojo terjatev zavarovano že s pogodbeno zastavno pravico, doseže tudi izvršbo s prisilno osnovo zastavne pravice, ki se oblikuje v knjižni zaznambi izvršljivosti zavarovane terjatve, tedaj je pravno moč svoje pogodbene zastavne pravice povečal za vse zgoraj navedene zgolj izvršilne posledice. Njegova pogodbena zastavna pravica se je sedaj ojačila; da, ona se je celo preosnovala in nehala za čas trajajoče izvršbe in njene vknjižbe biti pogodbena, ona je postala samo izvršilna. Izvršilna zastavna pravica je pozajela, absorbirala pogodbeno zastavno pravico; obe zastavni pravici, pogodbena in izvršilna, sta se zlili v eno celoto in eno bistvo.

Naravna posledica te združitve je torej ta, da, kadar ugasne terjatev sama in kadar preneha prisilno osnovana in vknjižena zastavna pravica, odnosno zaznamba izvršljivosti terjatve potom ustavitve, tedaj ugasne tudi veljava pogodbene zastavne pravice. Zategadelj ni razloga, zakaj bi, ko se razveljavi prisilno osnovana

¹⁾ Glej odgovor pravosod. ministr. na vprašanje k §-u 164³ izvrš. r.

in vknjižena zastavna pravica, oziroma zaznamba izvršljivosti terjatve, ne smelo se izknjižiti tudi pogodbene zastavne pravice, osobito če obe stranki to hočeta doseči z ustavitvijo in to izrečno predlagata.

Vpraša se, ali je mogoča zopetna ločitev obeh zastavnih pravic, pogodbene in izvršilne? Enakih prikazni je tudi sicer najti v našem pravu. Osebna plačilna in realna (hipotekarna) obveza sta združeni na eni osebi, na osebem dolžniku in obenem lastniku zastavljenega zemljišča. Ako pride zemljišče na novega lastnika, gresta osebna in hipotekarna obveza narazen.

Praktično se bo pač malokdaj dogodilo, da bi izvršilna in pogodbena zastavna pravica se zopet ločili. Upnik zato zavaruje svojo terjatev z zastavno pravico, da ne trpi izgube. Dokler upnik torej ni plačan, ne bo dal svoje zastavne pravice iz rok. Mogoče pa je to vendarle.

Razločevati je slučaje, ko je ugasnila terjatev sama in ž njo tudi veljava zastavne pravice (izvršilne in pogodbene), in slučaje, ko terjatev obstoja pravoveljavno naprej in se potom ustavitve hoče razveljaviti samo izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, izknjižiti samo izvršilna zastavna pravica. Zavezanec kot lastnik zemljišča dobi realni kredit samo pod pogojem, da na zemljišču ni vknjižena nobena izvršba. V ta namen izposluje pri zahtevajočem upniku ustavitev izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice tako, da se ista z učinkom razveljavi, namreč izknjiži izvršilna zastavna pravica; a pogodbena zastavna pravica traja naprej. Enako je, če se potom izknjižnega dovoljenja izknjiži samo izvršilna zastavna pravica; zaradi zavarovalnega, oziroma zemljiškoknjižnega značaja se namreč pri tej izvršbi dajo razveljaviti izvršilna dejanja tudi po zemljiškoknjižnem potu. Enako, če pri izvršbi s prisilno dražbo stranki dogovorita, da prevzame terjatev dotičnega zahtevajočega upnika zdražitelj, in potem razdelilni sklep dovoli izbris izvršilne zastavne pravice, dočim pogodbena zastavna pravica ostane. Glede razmerja med pogodbeno in izvršilno zastavno pravico je reči, da je s pogodbeno zastavno pravico terjatev popolnoma zavarovana, in če bi izvršilna zastavna pravica oziroma izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice imela istotako samo zavarovalno, zemljiškoknjižno smer, tedaj bi ta izvršba ne bila

nič drugega, nego zopetno zavarovanje iste terjatve — samo z drugim zemljiškoknjižnim naslovom, in bila bi popolnoma nepotrebna ter brez zmisla.

Gre potem še za vprašanje, ali zadostuje za razveljavljenje izvršilnih dejanj (za izknjižbo izvršilne zastavne pravice) že predlog na ustavitev sam, ali pa je treba za to posebnega predloga. Za posebni predlog bi govorilo zemljiškoknjižno načelo v zmislu §-a 96 o. z. z., ki določa, da sodnik ne sme dovoliti nobenega zemljiškoknjižnega dejanja, koje ni predlagano. V obče se glasom članov XIII. in XIV. uvod. zakona k izvrš. redu ni drugačil zemljiškoknjižni zakon.

Slednjič mora po §-u 237 izvrš. r. izdražitelj izrečno predlagati, da se lastninska pravica na njega knjižno prenese. Toda vkljub temu prevladujejo tukaj izvršilna določila. Izdražitelj se mora izkazati, da je izpolnil dražbene pogoje, in temelji njegova pravica na popolnoma novem lastninskem naslovu, kajti ne gre za ustavitev. Pri razveljavi izvršilne zastavne pravice pa gre za eden in isti izvršilni naslov. Nadaljnje začetno besedilo §-a 39 ne pripušča dvoma, da je ob ustavitvi razveljaviti izvršilna dejanja ravnotako uradoma, kakor je opraviti in dognati enkrat dovoljeno izvršbo uradoma (§ 16¹ izvrš. r.). In glede ustavitve določa § 207 izvrš. r., da je, ko preteče 14 dni po pravomočni ustavitvi dražbenega postopanja, u r a d o m a ukreniti izbris vseh zadevnih zaznamb (dražbenega postopanja, dneva itd.). Enako ukazuje § 130 izvrš. reda uradni izbris zaznambe glede uvedbe prisilne uprave.

Ni torej dvoma, da za razveljavljenje prisilno osnovane in vknjižene zastavne pravice ni potreba posebnega predloga za izknjižbo, marveč vsebuje predlog za ustavitev (popolno ustavitev izvršbe vsled ugasle terjatve) že sam tudi predlog, da se razveljavijo vsa dosedanja izvršilna dejanja, kakor vsebuje analogno po §-u 320² izvrš. r. predlog za dovolitev rubeža knjižno zavarovane terjatve tudi predlog za dovolitev vknjižbe (izvršilne) nadzastavne pravice.¹⁾

V praksi pa kaže posebej predlagati, da naj se vsa izvršilna dejanja, in posebno izrečno obenem, da naj se tudi razveljavi,

¹⁾ Pripomnja Klein-Schauer-Manzove izdaje pri §-u 39⁶ izvrš r., da pri ustavitvi izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zast. pravice po §-u 40, 39⁶ izvrš. r. prisilne zastavne pravice ni uradoma izknjižiti, je pomotna.

izknjiži izvršilna zastavna in pogodbeni zastavni pravici, iz dveh razlogov: 1. da se jasneje razvidi obseg nameravane ustavitve, da ne nastane kak dvom glede predloga samega in da se kako izvršilno dejanje ne prezre; 2. zaradi neutrjene prakse. — Sicer pa nahajamo v sodnih obrazcih povsod predlog: »na ustavitev izvršbe in razveljavljenje vseh dosedanjih izvršilnih dejanj« (doslovno po §-u 39), ne da bi bila imenovana posamezna izvršilna dejanja.

V le-teh izvedbah je že samo ob sebi rešeno tudi vprašanje, ali je za ustavitev izvršbe in razveljavljenje izvršilne zastavne pravice zadosten že enostranski predlog. Če je ena stranka izkazala zakonito pravico do ustavitve v soglasju z nasprotnikom ali s pomočjo zakona (§§ 40, 56, 39⁶ izvrš. r.), je vseeno, kajti v dvomljivih slučajih je nasprotno stranko zaslišati in po zaslišanju odločevati.

Končno naj se še omeni, da pri izvršbi po §-u 88, 89 izvrš. reda ni mogoča ustavitev po §-u 39⁸ izvrš. r., kajti do dneva dražbe in razdelitve se ne more znati, ali prednostne terjatve ne odpadejo. —

Dr. Fr. Mohorič.

Iz zgodovine slovenskega vseučilišča.

Sestavil † **dr. Vladimir Levec.**

(Po pisateljevi smrti priobčil **dr. Janko Polec.**)

Pripomenek.

Dne 12. decembra 1901., ko sem ravno začel pripravljati gradivo za »Vseučiliški zbornik«, dobim od nepozabnega mi prijatelja dra. Vladimírja Levca z Dunaja z dne 11. XII. 1901. pismo, v katerem se nahajajo med drugimi tudi te-le vrstice: »...Z velikim zanimanjem sem bral Vaše razne članke o slovenski univerzi. Dovolite mi pa, da Vas opozorim še na eno ali drugo malenkost, ki Vam je morda ušla Morda ste prezrli tudi, da je na slovenski univerzi ljubljanski l. 1849 bila v rabi za kazensko pravo tudi slovenska učna knjiga, oziroma »scripta«. Jaz sam sem videl 1 izvod, nekda lastnino Petra Kozlerja, v knjižnici umrlega I. Kos-